

9. Чашко В. Робота в гуртках. *Дитячий рух*. 1974. № 2. С. 30-32.

10. Ф. 166. Оп. 9. Спр. 896. П'ятирічний план розвитку позашкільного та дошкільного виховання на Україні. 33 арк.

11. Ф. 166. Оп. 15. Спр. 944. Звіт за позашкільні установи на 1 січня 1959 року (міністерство освіти УРСР статистичний відділ). 308 арк.

12. Ф. 166. Оп. 15. Спр. 2509. Міністерство освіти УРСР. Статистичний відділ. Річні звіти обл. ВНО за позашкільні установи за 1959 рік, форма «П». 108 арк.

REFERENCES

1. Balakhtar, V. (2007). *Istorychnyy rozvytok pozashkil'noyi osvity v Ukraini* [Historical development of extracurricular education in Ukraine]. Visnyk Odes'koho instytutu vnutrishnikh sprav. Odesa.

2. Honcharenko, S. (1997). *Ukrayins'kyu pedahohichnyy slovnyk* [Ukrainian pedagogical dictionary]. Kyiv.

3. Zoryn, V. (1960). *Uchastye detey v kul'turnom dosuhe* [Participation of children in cultural leisure]. Moskva.

4. (1957) *Na fronti trudovoho vykhovannya* [At the front of labor education].

5. (1961) *Postanova Rady Ministriv SRSR «Pro vporядkuvannya merezhi, vvedennya typovykh shtativ i vstanovlennya posadovykh okladiv pratsivnykam pozashkil'nykh zakladiv»* [On streamlining the network, the introduction of standard staffs and the establishment of salaries for employees of out-of-school institutions]. Kyiv.

6. (1953) *Stan ta zavdannya kul'turnoho budivnytstva na Ukraini* [Status and objectives of cultural construction in Ukraine].

7. Kharinko, N.F. (1969). *Pro diyal'nist' pozashkil'nykh dytyachykh zakladiv* [About activity of out-of-school children's establishments].

8. Kharynko N.F. (1973). *Pedahohycheskye problemy vospytatel'noy raboty v uslovyakh vmeshkol'nykh uchrezhdenyy* [Pedagogical problems of

educational work in the conditions of out-of-school establishments]. Mynsk.

9. Chashko V. (1974) *Robota v hurtkakh* [Work in groups].

10. F. 166. Op. 9. Spr. 896. *P'yatyrichnyy plan rozvytku pozashkil'noho ta doshil'noho vykhovannya na Ukraini* [Five-year plan for the development of out-of-school and preschool education in Ukraine].

11. F. 166. Op. 15. Spr. 944. *Zvit za pozashkil'ni ustanovy na 1 sichnya 1959 roku* [Report on out-of-school institutions as of January 1, 1959].

12. F. 166. Op. 15. Spr. 2509. *Ministerstvo osvity URSR. Statystychnyy viddil. Richni zvity obl. VNO za pozashkil'ni ustanovy za 1959 rik, forma «P»* [Annual reports of the region VNO for out-of-school institutions for 1959, form «P»].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

КУРКІНА Сніжана Віталіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: удосконалення навчально-виховного процесу у вищій та початковій школі засобами мистецьких дисциплін, теорія і практика естетичного виховання, історія вітчизняної та зарубіжної педагогіки.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

KURKINA Snezhana Vitalieвна – candidate of pedagogic sciences, assistant professor of the department of art education of the Central Ukrainian State Pedagogic University named by Vladimir Vinnichenko.

Scientific interests: improvement of the educational process in higher and elementary schools by means of artistic disciplines, theory and practice of aesthetic education, history of domestic and foreign pedagogy.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2022 р.

УДК 378.22.015.31:793.3-051

DOI: 10.36550/2415-7988-2022-1-204-166-172

ЛАВРИНЕНКО Світлана Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені В. Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6986-7807>
e-mail: Svlavrinenko9@gmail.com

ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS МАЙБУТНЬОГО ХОРЕОГРАФА У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ У ЗВО

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сьогодні у сфері освіти активно впроваджується компетентнісний підхід, який виник у відповідь на зміни соціально-економічних умов та процесів, що появилися з переходом до ринкової економіки. Розвиток сучасного

суспільства характеризується безперервним збільшенням обсягу та складності інформаційних потоків, швидкістю та стрімким рухом економічних і соціальних процесів. Дані процеси призводять до зміни вимог щодо професійно-особистісних якостей фахівців різних галузей, затребуваності фахівців на

ринку праці, конкуренції та формування професійних компетенцій для успішної діяльності. У професії, яка видозмінюється, фахівець повинен бути гнучким, спритним, мобільним, адаптованим до інновацій та змін, чуйним до змін, тобто професійно мобільним. Професійна мобільність стає однією з найактуальніших проблем для власників творчих професій, у тому числі для хореографів однієї з традиційних професій.

Сьогодні мистецька сфера також видозмінюється у відповідності до нових умов і вимог змін у суспільстві: конкуренції у сфері освітніх послуг в галузі мистецтва, зміни потреб і смаків людей. Нові способи опрацювання та представлення глядачам творів танцювального мистецтва в умовах цифровізації, нестабільності запитів і вимог на ринку праці та інших факторів підвищують актуальність проблеми формування soft skills в майбутнього хореографа. Оскільки, професійна діяльність сучасного хореографа характеризується більшою мобільністю та більшою функціональністю, який зобов'язаний виконувати ряд різноманітних функцій у ряді напрямків, успішно діяти в нестандартних ситуаціях, а отже, бути професійно мобільним фахівцем. Сучасний хореограф-танцюрист, педагог, керівник, дослідник у галузі мистецтва тощо повинен бути професійно та особисто готовий до роботи, швидко змінювати свою роботу та сферу діяльності.

Зазначені вище рекомендації особливо актуальні в процесі формування soft skills в майбутніх хореографів у процесі навчання у ЗВО, оскільки сьогоднішній студент – майбутній хореограф має бути здатним і готовим до різних видів професійної діяльності: художньої, організаційної, управлінської, педагогічної, інформаційно-аналітичної, інноваційної, діагностичної, методичної, консультативної та освітньої діяльності у професійному та особистісному аспектах.

У сфері вищої професійної освіти актуальними є питання підготовки хореографів, які діють гнучко, швидко та мобільно відповідно до постійно мінливих потреб суспільства, ринку праці та особистості у сфері мистецтва та освіти в галузі мистецтва, тому актуальним є дослідження процесу формування soft skills майбутнього хореографа у процесі навчання у ЗВО.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тематику дослідження процесу формування soft skills майбутнього хореографа у процесі навчання у ЗВО досліджує незначна кількість науковців. Зокрема, наукові праці Е. Яценко, Н. Терешенка, О. Максимової, О. Кохана, О. Никитенка, Т. Клименка, Т. Медвідь, присвячені аналізу деяких аспектів формування

soft skills майбутнього хореографа у процесі навчання в рамках глобалізаційних процесів, які вплинули на генезис та становлення професійної компетентності особистості.

Проте, незважаючи на велику кількість оригінальних та змістових праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених з досліджуваної проблематики, слід визначити, що практично відсутні дослідження, присвячені проблемам аналізу процесу формування soft skills майбутнього хореографа у процесі навчання у ЗВО.

Мета статті. Метою роботи є дослідження процесу формування soft skills майбутнього хореографа у процесі навчання у ЗВО задля забезпечення подальшого успішного працевлаштування майбутніх фахівців. Для досягнення мети визначено наступні завдання:

1. проаналізувати формування soft skills у майбутніх хореографів через аналіз освітнього стандарту їх спеціальності;
2. провести загальний огляд навчальних компонентів у освітній програмі «Хореографія» з позиції забезпечення формування soft skills;
3. здійснити детальний аналіз дисципліни «Загальна теорія моралі та професійна етика» в ракурсі її можливостей безпосередньо формувати soft skills майбутнього хореографа.

При проведенні дослідження були використані загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, системно-структурний аналіз.

Виклад основного матеріалу. Останніми роками дослідники визнають, що навчання студентів має базуватися на розвитку фундаментальних компетенцій їх професіоналізму («hard skills»), а також «soft skills», роль яких у процесі професійного розвитку фахівців і компаній істотно зростає. Менеджери прагнуть наймати, утримувати та просувати фахівців з високим рівнем розвитку soft skills. За словами Вілла Кентона, «Soft skills – це риси характеру та навички міжособистісного спілкування, які характеризують стосунки людини з іншими людьми. На робочому місці soft skills вважаються доповненням до жорстких навичок, які відносяться до знань і професійних навичок людини» [11].

У XXI столітті внесок hard skills у професійний успіх фахівців становить лише 15%, а soft skills визначають решту 85% – такі результати дослідження, проведеного Гарвардським університетом і Стенфордським дослідницьким інститутом. Елісон Дойл розрізняє hard та soft skills, зазначаючи, що «soft skills відрізняються від hard skills, які мають безпосереднє відношення до роботи, на яку ви претендуєте. Вони часто піддаються кількісному виміру, і їх легше розвинути, ніж

soft skills... Незалежно від роботи, на яку ви претендуєте, вам потрібні принаймні деякі soft skills. Щоб досягти успіху на роботі, ви повинні добре ладити з усіма людьми, з якими ви спілкуєтеся, включаючи менеджерів, колег, клієнтів, постачальників і будь-кого іншого, з ким ви спілкуєтеся під час роботи. Це ті навички, які цінують усі роботодавці» [10].

«Оскільки роботодавці прагнуть покращити культурну пристосованість та успіх своїх нових працівників, бачимо зсув від акценту на hard skills на користь soft skills, які, як правило, більш суб'єктивні та невлімові, стосуються особистих та міжособистісних якостей та характеристик. Перевага soft skills полягає в тому, що вони дають роботодавцям глибше уявлення про своїх потенційних працівників» [13].

Як правило, роботодавці шукають претендентів не лише з досвідом роботи, а й з soft skills, серед яких: гнучкість / вміння адаптуватися; навички комунікації; вміння вирішувати проблемні ситуації; творчість; навички міжособистісного спілкування; вміння працювати в команді. Традиційно в психології їх називають соціальними навичками: вміння переконувати, підходити до людей, керувати, міжособистісне спілкування, вести переговори, робота в команді, особистісний розвиток, управління часом, ерудиція, креативність тощо.

На жаль, більшість закладів вищої освіти сконцентровані не на розвитку «soft skills» студентів, а навчальна програма перевантажена курсами, які розвивають «hard skills». Необхідно внести вагомні зміни, щоб зосередити суб'єктів на постійному розвитку навичок, які можна передати, необхідних для майбутньої кар'єри та соціального успіху. Частина академічної спільноти вважає суспільно-гуманітарні дисципліни, насамперед іноземні мови, найбільш ефективними для формування «soft skills».

Найефективнішими методами навчання вважаються тематичні дослідження, групові проекти, дебати тощо. Зазвичай усі студенти колективно обговорюють вирішення великої проблеми, поступово підходячи до неї невеликими кроками. Дебати та проекти сприяють удосконаленню навичок спілкування та одночасно розвивають навички роботи в команді, навички стратегічної презентації та критичне мислення, що оцінить будь-який майбутній роботодавець. Таким чином, методи навчання більшою мірою, ніж сам зміст навчання, впливають на розвиток «soft skills» [12].

Оскільки для різних видів діяльності пріоритетними являються різноманітні види soft skills, їх сталого переліку або вичерпної класифікації, що покриває усі галузі, не існує.

Однак, зазвичай у науковій літературі виокремлюють наступні три категорії soft skills:

1. Соціально-комунікативні: комунікативні навички, міжособистісні навички, переконання, навички групової роботи, лідерство, соціальний інтелект, відповідальність, етика спілкування, трудова етика.

2. Когнітивні: критичне мислення, навички вирішення проблем, новаторське (інноваційне) мислення, управління інтелектуальним навантаженням, навички самоосвіти, інформаційні навички, таймменеджмент.

3. Атрибути особистості і складові емоційного інтелекту: емоційний інтелект, чесність, оптимізм, гнучкість, креативність, мотивація, емпатія [2].

Таким чином, у сучасному світі, щоб бути успішним, недостатньо лише глибоких знань та досвіду, потрібні також «soft skills», які допомагають продемонструвати та використати професійні навички. «Soft skills» важливі для успішного професійного та життєвого самовизначення будь-якої людини незалежно від професії, тому переорієнтація освітнього процесу на розвиток у студентів «soft skills» є ключовою ланкою до вирішення успішності в майбутній професійній діяльності [1].

Важливість формування soft skills визначається включенням Національним агентством забезпечення якості освіти під час акредитаційного процесу у критерії оцінки освітньо-професійних програм такого підкритерію, як «асекурація набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills) впродовж відповідного періоду навчання в ЗВО, які відповідають встановленим цілям та результатам навчання відповідної освітньої програми» (підкритерій 2.6) [5, с. 12].

ЗВО України, у яких здійснюється підготовка хореографів мають на меті підготувати конкурентоспроможних фахівців, які отримають загальні та спеціальні фахові компетентності, шляхом отримання відповідних знань, умінь та hard та soft skills. Центральноросійський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка у фокусі освітньої програми «Хореографія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти визначає «отримання фахових компетентностей зі спеціальності хореографія, які в подальшій перспективі забезпечать майбутньому хореографу трудову зайнятість та можливість розвитку подальшої освіти в даній галузі та кар'єрного зростання».

Стандарт вищої освіти зі спеціальності «Хореографія» визначає весь спектр спеціальних компетентностей та результатів навчання, опанування та здобуття яких надасть змогу асекувати формування в майбутніх хореографів важливих для подальшого

працевлаштування та кар'єрного зростання soft skills (див. рис. 1).

Освітній процес за освітньо-професійними програмами зі спеціальності «Хореографія» в Центральноукраїнському державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка передбачає здобуття студентами комплексу soft skills, які приналежні сучасному спеціалісту, котрий у відповідності до Стандарту вищої освіти зобов'язаний бути готовим до виконання професійної діяльності в сфері виконавського мистецтва, а також балетмейстерської, викладацької, методичної діяльності в сфері початкової, профільної,

фахової передвищої мистецької освіти. З огляду на творче та мистецьке скерування освітнього процесу для підготовки хореографів, soft skills майбутні хореографи набувають та формуються як в процесі вивчення освітніх компонент, так і в ході проходження різних видів навчальних практик, участі у благодійній, громадській фестивальній, конкурсній діяльності, мистецьких та соціальних проєктах, олімпіадах тощо [4].

В таблиці 1. відображені навчальні дисципліни зі спеціальності «Хореографія», які скеровані на формування різних soft skills у майбутніх хореографів.

Стандарт вищої освіти зі спеціальності «Хореографія» для формування soft skills майбутнього хореографа
ПР02. Розуміти моральні норми і принципи та вміти примножувати культурні, наукові цінності і досягнення суспільства в процесі фахової діяльності.
ПР03. Вільно спілкуватись державною мовою усно і письмово з професійних та ділових питань.
ПР05. Аналізувати проблеми безпеки життєдіяльності людини у професійній сфері, мати навички їхнього попередження, вирішення та надання першої допомоги.
ПР06. Розуміти роль культури і мистецтва в розвитку суспільних взаємовідносин.
ПР11. Застосовувати інформаційні та інноваційні технології, оптимальні засоби, методики, скеровані на удосконалення професійної діяльності, підвищення особистісного рівня володіння фахом.
ПР12. Відшукувати потрібну інформацію, критично аналізувати й творчо переосмислювати її та застосовувати в процесі фахової діяльності.
ПР13. Розуміти і вміти застосовувати на практиці сучасні стратегії збереження та примноження культурної спадщини у сфері хореографічного мистецтва.
ПР18. Знаходити оптимальні підходи до формування та розвитку творчої особистості.
ПР21. Розвивати комунікативні навички, креативну і позитивну атмосферу в колективі.
ПР22. Мати навички управління мистецькими проєктами, зокрема виконувати оцінки собівартості мистецького проєкту, встановлювати необхідні ресурси, планувати основні види робіт.

Рис. 1. Стандарт вищої освіти зі спеціальності «Хореографія» для формування soft skills майбутнього хореографа

Примітки: сформовано автором на основі джерела: [7, с. 9–10].

Таблиця 1.

Навчальні дисципліни зі спеціальності «Хореографія», які скеровані на формування різних soft skills у майбутніх хореографів

Навчальні дисципліни за спеціальністю «Хореографія»	Сприяють формуванню наступних soft skills
Українська мова та культура мовлення, Історія та культура України, Філософія, Іноземна мова за професійним спрямуванням, Правове регулювання професійної діяльності, Безпека життєдіяльності та охорона праці в галузі	комунікаційні навички, навички пропагувати культурні цінності та здоровий спосіб життя, цінування і повагу різноманітності та мультикультурності, здатність займати активну життєву позицію, здатність критично, логічно й системно мислити.

Теорія та практика класичного танцю, Практикум класичного танцю з методикою викладання, Теорія та практика народно-сценічного танцю, Теорія та практика українського народного танцю, Практикум українського народного танцю з методикою викладання, Віртуозні рухи в хореографії та методика їх викладання, Теорія та практика бального танцю, Практикум бального танцю з методикою викладання, Теорія та практика сучасного танцю, Практикум сучасного танцю з методикою викладання, Мистецтво балетмейстера,	уміння переконувати, мотивувати, вибудувати діалог, вирішувати конфлікти; сприяють розвитку індивідуальності, лідерських якостей, ситуаційну обізнаність, креативність, толерантність, емпатію, логіку, навички командної роботи, міжособистісного та ділового спілкування
Організація та режисура видовищних заходів, PR та організація концертної діяльності, Історія мистецтва, Загальна теорія моралі та професійна етика, Методика та практикум роботи з хореографічним колективом, Розвиток хореографічної освіти на Кіровоградщині, Педагогічні основи роботи хореографа-балетмейстера	емпатію і толерантність, здатність ефективно пояснювати і презентувати навчальний матеріал, взаємодіяти у мовному середовищі, діяти автономно і відповідально, реалізувати педагогічне лідерство, впроваджувати мотивацію та самомотивацію
Традиційні та інноваційні технології у роботі балетмейстера, Інформаційно-комунікаційні технології	навичок тайм-менеджменту, інформаційного менеджменту, ініціативності та підприємливості, навичок застосування хмарних технологій

Примітки: сформовано автором на основі джерела: [6].

Особистісні показники в комунікативній культурі студентів хореографів
<i>Показники індивідуально-особистісного плану:</i> інтереси, схильності, рівень підготовленості, звички тощо.
<i>Показники комунікативного плану:</i> комунікативні схильності, комунікативні здібності, комунікативні знання та вміння тощо.
<i>Показники соціально-психологічного плану:</i> соціальний статус особистості, соціальний престиж особистості, вікові характеристики, демографічні характеристики, професійні характеристики тощо.
<i>Показники морально-політичного плану:</i> переконавання; світогляд; ідеали; ставлення до природи, до праці, до суспільства; ставлення до інших людей і до самого себе.

Рис. 2. Особистісні показники в комунікативній культурі студентів хореографів

Навчальна дисципліна «Загальна теорія моралі та професійна етика» сприяє формуванню soft skills майбутнього хореографа, а саме комунікативні компетенції: здатність встановлювати і підтримувати необхідні контакти з оточуючими людьми; сукупність знань, умінь та навичок, що забезпечують ефективне спілкування; передбачають уміння змінювати глибину і коло спілкування; розуміти й бути зрозумілим для партнера у процесі спілкування.

Вивчення дисципліни «Загальна теорія моралі та професійна етика» сприяє формуванню наукового рівня свідомості, що забезпечує загально-естетичні і моральні засади формування духовного світу особистості, розширює та поглиблює її культурне світобачення, відкриває світ найвищих загальнолюдських духовних цінностей.

Найбільш значущими в формуванні комунікативних компетенцій виступають особистісні показники в декількох планах: індивідуально-особистісному,

комунікативному, соціально-психологічному, морально-політичному (див. рис. 2).

Примітки: сформовано автором на основі джерела: [3].

Науковці виділяють три складові в формуванні комунікативних компетенцій студентів хореографів в ході вивчення дисципліни «Загальна теорія моралі та професійна етика»:

- когнітивний компонент – формування у студентів уявлень один про одного та уявлень про особистісні якості кожного учасника в процесі комунікації;
- естетичний компонент – зовнішні та внутрішні особливості учасників комунікації викликає певне ставлення;
- поведінковий компонент – слова та вчинки, адресовані студентом студентам, і навпаки.

Розглядаючи комунікативну культуру студентів в ході вивчення навчальної дисципліни «Загальна теорія моралі та професійна етика» як інтегративне особистісне

утворення, в його структурі виокремлюють наступні показники:

– за когнітивним критерієм (знання етикетних норм спілкування, способів їх прояву; розуміння сутності комунікативної культури та якостей, які свідчать про її наявність; усвідомлення факторів, що впливають на формування комунікативної культури);

– за емоційно-ціннісним критерієм (емоційно-позитивне ставлення до етикетних норм спілкування, прагнення їх використовувати, розвиток емпатії, адекватної самооцінки).

– за поведінковим критерієм (уміння дотримуватися етикетних норм у процесі спілкування, прояв емпатії та комунікативні здібності) [8, с. 7].

Невід’ємною компонентою професійної підготовки майбутніх хореографів є активна концертна та конкурсна діяльність, де даний вид діяльності формує в студентів стресостійкість, здатність бути критичним та самокритичним, формує такі soft skills, як селф-брендінг та командоутворення, робота з власними психологічними бар’єрами та страхами, здатність презентувати себе та власний творчий продукт. Під час участі у закордонних конкурсах та фестивалях хореографічного мистецтва, творчих стажуваннях в майбутніх хореографів формується культурна та мультикультурна компетентність, що надає змогу одержати контакт з культурою, звичаями та традиціями мистецького та мовного середовища. Вміння працювати у мультикультурному оточенні належить до найважливіших соціальних компетентностей майбутнього хореографа у сучасному діловому світі. Також, для отримання soft skills майбутніми хореографами відіграють важливу роль органи студентського самоврядування, які самостійно організують диференційовані заходи з розвитку soft skills, а також діляться інформацією про подібні активності, що відбуваються за межами ЗВО [4].

Отже, можна зробити висновок, що формування soft skills майбутнього хореографа у процесі навчання у ЗВО сприяє адаптації до успішного працевлаштування після закінчення навчання та фаховій відповідності ринку праці.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. На основі проведеного дослідження можна дійти висновку, що в умовах інтенсифікації інтеграційних процесів формування soft skills майбутнього хореографа у процесі навчання у ЗВО набуває все більшої актуальності. Фахова компетентність є життєво важливою та вирішальною для розвитку особистості майбутнього хореографа у XXI столітті. Важливість формування soft skills

майбутнього хореографа сконцентрована на отримання якісно нового результату в системі вищої освіти, який відповідав би стану та тенденціям світового освітнього суспільства. В результаті компетентісно орієнтованого навчання майбутні хореографи набувають здатності працювати з професійно значущим матеріалом, самостійно здобувати нові знання та розвивати особистий творчий потенціал. Також, важливе значення повинно надаватися не лише професійним знанням хореографа в галузі, а й його вмінню оперативно реагувати на вимоги ринку, постійно займатися самоосвітою, вміти нести відповідальність за результати власної діяльності. Саме soft skills істотно важливі як для хореографічної діяльності, так і для життя, сприяючи особистісному зростанню, успіху та досягненню персональних цілей.

Отримані результати дослідження можуть бути використані для вдосконалення навчальної системи задля формування soft skills майбутнього хореографа у процесі навчання у ЗВО, що дасть змогу покращити поточну якість вищої освіти при формуванні майбутніх фахівців.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Клименко Т. І. Розвиток soft skills у процесі навчання іноземній мові. «Soft skills – невід’ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті». Київ.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. С. 40-42.
2. Кохан О. М. Soft skills як необхідний компонент конкурентоспроможності майбутніх фахівців. «Soft skills – невід’ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті». Київ.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. С. 43-45.
3. Максимова О. Комунікативна компетентність вчителя початкової школи. *Молодь і ринок*. 2016. № 5. С. 59-63
4. Медвідь Т., Терешенко Н. Формування soft skills у процесі фахової підготовки майбутніх хореографів. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2021. Вип. 4. С. 165-178.
5. Методичні рекомендації для експертів Національного агентства щодо застосування Критеріїв оцінювання якості освітньої програми, затверджено рішенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти від 29 вересня 2019 р., протокол № 9. 2019, 32 с.
6. Освітньо-професійна програма «Хореографія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 024 Хореографія. Центральнотрапезіський державний педагогічний університет імені Володимира Винниченка. 2022. URL: <https://www.cuspu.edu.ua/en/kafedra-mystetskoj-osvity/choreographic-department/general-information#> (дата звернення 12.04.2022).
7. Стандарт вищої освіти за спеціальністю 024 – Хореографія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти. Міністерство освіти і науки України: офіц. вебпортал. 2020. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha->

osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/024-choreografia-B.pdf (дата звернення 12.04.2022).

8. Яценко Е. М. Формування комунікативної культури студентів у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів економічного профілю. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 - теорія і методика виховання. Інститут проблем виховання Національної Академії педагогічних наук України, Київ, 2010. 20 с.

9. Caribbean Examinations Council. Caribbean Advanced Proficiency Examinations. Theatre Arts Syllabus. Effective for examinations from May/June 2012. 2010. URL: <https://cxc.org/SiteAssets/syllabuses/CSEC/CSEC%20Theatre%20Arts%20Syllabus.pdf> (дата звернення 12.04.2022).

10. Doyle A. List of Soft Skills. 2017. URL: <https://www.thebalance.com/list-of-soft-skills-2063770> (дата звернення 12.04.2022).

11. Kenton W. Soft Skills. 2019. URL: <https://www.investopedia.com/terms/s/soft-skills.asp> (дата звернення 12.04.2022).

12. Nykytenko O. Soft skills development and language teaching as basis of professional growth. «Soft skills – невід’ємні аспекти формування конкурентоспроможності студентів у XXI столітті». Київ.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. С. 66-68.

13. Rudolph B. The Importance of Soft Skills in the Hiring Process. 2017. URL: <https://www.skywatersearch.com/post/importance-soft-skills-hiringprocess> (дата звернення 12.04.2022).

REFERENCES

1. Klymenko, T. I. (2020). *Rozvytok soft skills u protsesi navchannia inozemnoi movy* [Development of soft skills in the process of learning a foreign language]. «Soft skills – nevidiemni aspekty formuvannia konkurentospromozhnosti studentiv u XXI stolitti». Kyiv.: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, pp. 40-42.

2. Kokhan, O. M. (2020). *Soft skills yak neobkhidnyi komponent konkurentospromozhnosti maibutnikh fakhivtsiv* [Soft skills as a necessary component of the competitiveness of future professionals]. «Soft skills – nevidiemni aspekty formuvannia konkurentospromozhnosti studentiv u XXI stolitti». Kyiv.: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, pp. 43-45.

3. Maksymova, O. (2016). *Komunikatyvna kompetentnist vchytelia pochatkovoї shkoly* [Communicative competence of primary school teachers]. *Molod i rynek*. № 5. pp. 59-63

4. Medvid, T., Tereshenko, N. (2021). *Formuvannia soft skills u protsesi fakhovoi pidhotovky maibutnikh khoreografiv* [Formation of soft skills in the process of professional training of future choreographers]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*, Vyp. 4., pp. 165-178.

5. *Metodychni rekomendatsii dlia ekspertiv Natsionalnoho ahentstva shchodo zastosuvannia Kryteriiv otsiniuvannia yakosti osvitnoi prohramy, zatverdzheno rishenniam Natsionalnoho ahentstva iz zabezpechennia yakosti vyshchoi osvity vid 29 veresnia 2019 r., protokol № 9*. (2019) [Methodical recommendations for experts of the National Agency on the application of the Criteria for assessing the quality of the educational program, approved by the decision of the National Agency for Quality Assurance in Higher Education of September 29, 2019, Minutes № 9]. 32 p.

6. *Osvitno-profesiina prohrama «Khoreografia» pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity za*

spetsialnistiu 024 Khoreografia. (2022). [Educational and professional program "Choreography" of the first (bachelor's) level of higher education in the specialty 024 Choreography]. Tsentralnoukrainskyi derzhavnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Vynnychenka. Retrieved from: <https://www.cuspu.edu.ua/en/kafedra-mystetskoi-osvity/choreographic-department/general-information#>.

7. *Standart vyshchoi osvity za spetsialnistiu 024 – Khoreografia pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity*. (2020). [Standard of higher education in specialty 024 - Choreography of the first (bachelor's) level of higher education]. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy: ofits. vebportal. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2020/03/024-choreografia-B.pdf>.

8. Iashchenko, E. M. (2010). *Formuvannia komunikativnoi kultury studentiv u navchalno-vykhovnomu protsesi vyshchykh navchalnykh zakladiv ekonomichnoho profilu* [Formation of communicative culture of students in the educational process of higher educational institutions of economic profile]. *Dysertatsiia na zdobuttia naukovoho stupenia kandydata pedahohichnykh nauk za spetsialnistiu 13.00.07 - teoriia i metodyka vykhovannia*. Instytut problem vykhovannia Natsionalnoi Akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, Kyiv. 20p.

9. Caribbean Examinations Council (2010). Caribbean Advanced Proficiency Examinations. Theatre Arts Syllabus. Effective for examinations from May/June 2012. Retrieved from: <https://cxc.org/SiteAssets/syllabuses/CSEC/CSEC%20Theatre%20Arts%20Syllabus.pdf>.

10. Doyle, A. (2017). List of Soft Skills. Retrieved from: <https://www.thebalance.com/list-of-soft-skills-2063770>

11. Kenton, W. (2019). Soft Skills. Retrieved from: <https://www.investopedia.com/terms/s/soft-skills.asp>

12. Nykytenko, O. (2020). Soft skills development and language teaching as basis of professional growth. «Soft skills – nevidiemni aspekty formuvannia konkurentospromozhnosti studentiv u XXI stolitti». Kyiv.: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, pp. 66-68.

13. Rudolph, B. (2017). The Importance of Soft Skills in the Hiring Process. Retrieved from: <https://www.skywatersearch.com/post/importance-soft-skills-hiringprocess>.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ЛАВРИНЕНКО Світлана Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: хореографія, мистецтво, національне виховання.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

LAVRYNENKO Svitlana Oleksandrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Art Education of the Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: choreography, art, national education.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2022 р.